

Від автора

Належу до першого покоління, народженого за межами моєї історичної Батьківщини — Холмщини, котру в пам'яті привезли наші батьки, які так і не прижились на новій землі, котра нам стала рідною.

Давні легенди, перекази, сільські та родинні історії, прізвища, імена, назви полів, лісів, сіл, містечок та міст назавжди закарбувалися в мою дитячу пам'ять, а вже згодом, на початку 1990-х, почав записувати спогади батьків — представників цього самотнього, зникаючого етносу, саме це спонукало мене до цієї праці.

У 2011 р. вийшла моя перша збірка «Народні приповідки, поговірки, примовки Холмщини», у видавництві «Тернограф».

Кілька років тому, я почав писати новели на діалекті полудневої Холмщини — Білгорайщини, півдня повіту, саме так розмовляли у родинному селі Обша і в сусідніх селах — Воля Обшанська, Замх, Борівець, Вільхівець. Діалект належав до надсянської говірки.

Занурившись у світ предків, я ніби живу в тому часі, належу до народу, який, віками не маючи власної держави, зберіг себе як націю зі своєю мовою та вірою, перебуваючи у добрих стосунках з місцевими поляками та євреями.

Початок Першої і до завершення Другої світової війни, були великим випробуванням для двох попередених поколінь, котрих не могли зламати — їх вирвали з рідної землі.

Тепер їх нащадки в більшості проживають на півдні та заході України, в країнах Америки та Європи.

І хочеться думати, що не лише я намагаюся зберегти неповторний колорит, виразність, неповторність говірки Білгорайщини.

Може, прочитавши цю книжечку, візьмуться за перо й інші — не перерветься сув'язь поколінь, не пропаде без плоду гілка могутнього й прекрасного дерева роду, ймення котрому Україна.

Обша

*Я мав с^мє врѳдити і жити ту,
де мої вс^мї, жи зéмл^бев стáл^би.*

Давно́, давно́ де те́ра на́ші се́ла йно́ ліс бу́яв, а в нім би́ло ду́жо жж^вірині́, пта́хів, ри́б у рі́ках, на́вет на́ша Нитка́ і та́я би́ла ши́рша і гли́бша. Ту ни́ раз приї́здів сам Ян Замо́йскій, би́ с^мє й си́ло іна́ци назива́ло я́кби ни́ ука́зія, жи́ сше́ з ним тра́фила, а вс^мьо́ то чи́риз ко́ринь де́рва за ку́трій с^мє зашпо́ртав па́нській кінь:

— О пшя! — І хпав, на «крев» юж му д́уху ни ста́ло...

З то́го чесу́ на́ше си́ло назива́л^би О́пшя, то́ юж по́тім О́бша, а пу́ сильсько́му Во́бша, ду́ те́ра замше́ни нас назива́ют «пше́намі», «пші́нін», а ми́ сибé — «вубше́намі», поля́кі — «обша́нє».

Як да́вно ми́ ту, пан Бі́г йно́ зна́є... в си́лі як ни́ руди́на, то́ кум, чи́сом назві́ско е́дне, а лю́де чу́жії — ку́л^бис^мь руди́на, а те́ра ю́ж кінц^чі́ ни́ ви́видиш: Га́йдук, Ши́ло, Су́м, Баш, Пі́ріг, Гу́з, Са́ва, Ва́ц, С^мі́рий, Су́дич, Ни́чай, Тру́ш, Ло́йко, Ду́да, Бу́лка, Па́зуха, Гу́ска, Ма́х, Ко́зак...

Бизма́ло жи́ ни́ ко́жна руди́на ще́ й ма́ла сво́є про́звіско: Грі́м, Ба́ляс, Уха́б, Гу́рцало, Таба́ка, Га́рвін, Гу-Ми́хало, Па́вучок, Каламу́т, Му́дрий, Ко́їш, Ге́ц, Ду́пак, Бо́мбус^мь, Пил^біньо, Бизду́пий, Пі́пка і то́ ще́ ни́ вс^мьо́...

Як при́звал^би ку́го, то́ с^мє трима́ло і́го вну́ків і пра́вну́ків, ту́ ко́жний я́кби в сво́ю зе́млю врі́с, хотя́й ни́ лéгко му́ би́ло, а́л^бе биз не́ї він ни́ мі́г, де́ йно́ до́ле ним ни́ кідала, а він с^мє гви́рта́в, буда́й на по́піл сво́ї ха́лу́пи і на ті́м місци́ звуді́в нуву́ю, як то́ пу́ пе́ршій во́йні з Пуво́лже, Тата́рії, Ура́лу ду́ два́йц^че́ тре́тього бизма́ло вс^мі́ с^мє гви́рну́льи. Йно́ та́я ха́лу́па с^мє дучика́ла сво́їх, ку́тру́ю ни́ діста́в

вуге́нь, хотя́й юж в ній трава́ русла́ на дулі́вцї́ як на пудві́ру, віко́н й двире́й ни бі́ло в ній, а поля́ с^мє вс^мїял^ии сосо́нками.

Як мо́гл^ии бі́женцї́ с^мє місти́л^ии в ха́лупах-пу́стках, ни ма́л^ии зе́рна вки́нути на́весні́ в те́плу зе́млю, пу гу́рне́тю збира́л^ии в сусі́дніх се́лах Га́лиці́ї, найма́л^ии с^мє на рубо́ту ду русі́нів, ку́трїї пара́жил^ии во́йну на місци, ї́х ни вивузі́л^ии як нас.

Вс^мьо с^мє зачина́ло на́но́во, за ті́ле ро́ків с^мє ни пізнава́л^ии на́вет рі́дні і мо́ва тро́ха с^мє зміни́ла ї́х.

Хто яку́ мі́г звуди́в дара́вле́ну ха́лу́пу, з на́шуї́ глі́йни би ни злі́пів, так ма́ла пі́ску́ в со́бі, а жи́би пу́ста́вити дара́вле́ну, тра бі́ло до́брим ма́йстро́м, в си́лі би ї́х на па́льц^ьех нара́хува́в. Ха́лу́пу та́ку́ю мо́жна бі́ло параве́зти рузі́брану і пу́ста́вити в дру́гі́м си́лі, а як бл^ьі́зко, на дру́ге вубі́ще, на́вет на дру́гій кра́й си́ла, то паракóчува́л^ии на кругля́ках, ба́страм вту́дій бі́ла ра́ді́щ...

Знов за́білі́ли ну́вії ха́лу́пи над Ні́тков, жи ті́хо плі́ла си́ло́м на́всхі́д ду Старо́ї рі́кі, а по́тім з нев разо́м впа́да́ла в Те́нву, а та́я так ско́ро плі́ла, жи на ну́гах в ній го́ді бі́ло с^мє втри́мати, во́да в ній бі́ла зи́мна і чи́ста, як сл^ье́за. На два бо́кі Ні́ткі русл^ьи́ рузкі́шні тупо́лі, ве́рби, вільхі́, жи ку́ріне́м сво́ім мо́цно трима́л^ии бере́гі. Прóти ко́жну́го вубі́ще місто́к, юж пу ні́м мо́жна бі́ло ві́діти які́й гу́спода́р, та як гу́спуді́ню пу ві́кнах...

Які́м би бі́дним ни бив гу́спода́р, а мі́ще для кві́ток ку́лу ха́лу́пи все вді́льї́в, а г ві́кнах сше́ ті́сні́льи ха́тні кві́ти.

Хлоп с^мє трима́в си́ла й зе́млі, хотя́й за сво́ю гу́спуда́рку мі́г купи́ти в мі́щі кам'я́ни́цу, ві́н дру́го́го жите́ ни зна́в і зна́ти ни хті́в, ві́н ту с^мє вро́див, і ту мав жи́ти, як вс^мї́, ду не́го.

В рубо́ті лю́де ма́л^ии сма́к і зна́льи, жи йно́ з рубо́ти мо́жна жи́ти, ма́ти ша́ну, збуга́тіти й сво́їх ді́те́й «пу́ста́вити